Europadomstolens domar — andra kvartalet 2008

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under andra kvartalet 2008 meddelat bl.a. följande domar:[1]

1. Gigli Costruzioni S.R.L. mot Italien (dom 1.4.2008)
2. Pisacane m.fl. mot Italien (dom 27.5.2008)
Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet) och rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)
Klagandena i dessa mål hade varit ägare till mark som exproprierats i slutet av 1970-talet eller början av 1980-talet. Expropriationsersättningen bestämdes långt senare enligt en 1992 antagen lag till belopp som väsentligt understeg marknadsvärdet. Europadomstolen fann att klagandena genom den otillräckliga ersättningen hade fått bära en oproportionerlig börda och därmed utsatts för en kränkning av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen. Därutöver hade även deras rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång kränkts genom att 1992 års lag tillämpats retroaktivt utan att det funnits ett starkt allmänt intresse som krävt en sådan tillämpning.

3. Koretskyy m.fl. mot Ukraina (dom 3.4.2008)
Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)
Klagande var fyra personer som bildat en förening kallad ”Medborgarkommittén för skydd av vilda inhemska naturområden i Bereznyaky”. De vägrades registrering av föreningen på grund av att stadgarna inte hade utformats i enlighet med nationell lag. Bl.a. ansågs en klausul om att föreningens verksamhet kunde utsträckas till andra städer inte ha stämt överens med en annan klausul om att verksamheten framför allt skulle gälla Bereznyaky. Det hade också i stadgarna angetts att styrelsen skulle syssla med ekonomiska angelägenheter, vilka enligt registreringsmyndighetens mening i stället borde ha anförtrotts ett fristående organ. Eftersom registrering inte beviljades, fann klagandena för gott att likvidera föreningen.

Europadomstolen ansåg att inga vägande skäl hade anförts mot registrering av föreningen och att ukrainsk lag hade varit otydlig och gett myndigheterna alltför stort handlingsutrymme i sin prövning.

[1] Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2008, den senaste i SvJT 2008 s. 425 ff. De fullständiga texterna till de domar som i korthet refereras här kan sökas på Europadomstolens hemsida *http://www.echr.coe.int.* — Följande förkortade benämningar används i översikten: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Rätten till registrering hade därför inte varit rimligt förutsägbar. Europadomstolen konstaterade att den aktuella föreningen haft fredliga syften men hindrats att utöva sin verksamhet utan att det anförts några relevanta och övertygande skäl för detta. Slutsatsen blev att klagandenas föreningsfrihet enligt artikel 11 i konventionen hade kränkts.

4. Gradinar mot Moldavien (dom 8.4.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Nina Gradinars make åtalades jämte två andra personer för att ha mördat en polisman i september 1995. I maj 1997 frikändes de tre åtalade av en moldavisk domstol. Efter överklagande fattades beslut om en ny rättegång för omprövning av åtalet. Nina Gradinar, vars make under tiden hade avlidit, begärde vid den nya rättegången att domstolen skulle fastställa att hennes make var oskyldig. Emellertid ledde den nya rättegången till att hennes make på nytt befanns vara skyldig enligt åtalet.

Europadomstolen förklarade att en ordning som gjorde det möjligt att i rättegång pröva om en avliden person var skyldig till brott ingav allvarliga betänkligheter, eftersom den avlidne uppenbarligen saknade möjligheter att försvara sig. Dessutom konstaterade Europadomstolen att den moldaviska domstolen hade ansett vissa uttalanden av de tilltalade utgöra övertygande bevisning utan att beakta deras alibi, som var skälet till att de frikänts efter den första rättegången. Slutsatsen blev att den nya rättegången inte hade varit förenlig med rätten till en rättvis rättegång i artikel 6:1 i konventionen.

5. Megadat.com SRL mot Moldavien (dom 8.4.2008)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klaganden var ett bolag som haft licens att tillhandahålla Internettjänster. Licensen drogs in på grund av att bolaget inte informerat myndigheterna om en adressändring. Bolaget invände att andra som också försummat att meddela adressändringar inte drabbats av en motsvarande påföljd. Eftersom beslutet inte ändrades, tvingades bolaget upphöra med sin verksamhet.

Europadomstolen konstaterade att bolaget hade underrättat myndigheterna om adressändringen fastän med viss försening. Vidare hade bolaget inte fått tillfälle att försvara sig inför myndighet eller domstol, eftersom ärendet handlagts utan bolagets medverkan. De moldaviska domstolarnas prövning hade varit formalistisk och någon avvägning av förseelsen mot påföljden hade inte gjorts. Förfarandet kännetecknades därför av godtycke, och det fanns också ett diskriminatoriskt element såtillvida som myndigheternas bedömning av likartade fall inte hade varit enhetlig. Sammantaget fann Europadomstolen att bolagets rätt till respekt för sin egendom hade kränkts i strid med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

6. Ali och Ayse Duran mot Turkiet (dom 8.4.2008)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Klagandenas son Bayram Duran dog i polishäkte efter att ha misshandlats av polismän. Fyra polismän åtalades och dömdes till fem års fängelse, men straffet reducerades senare till fängelse i två år, nio månader och tio dagar på grund av att de åtalade ansågs ha hjälpt myndigheterna med utredningarna. De behövde inte heller avtjäna fängelsestraffen, eftersom en lagbestämmelse tillämpades, enligt vilken straff för brott begångna före ett visst datum inte skulle verkställas om den dömde inte begått nya brott inom viss tid därefter. Tre av polismännen avskedades emellertid från sin tjänst.

Europadomstolen konstaterade att polismännen hade bestritt anklagelserna och att det därför var överraskande att straffen nedsatts med motiveringen att de hade underlättat utredningarna. Europadomstolen framhöll vidare att den turkiska domstolen hade mildrat sanktionen för ett allvarligt brott i stället för att markera att handlingar av det aktuella slaget under inga förhållanden kunde tolereras. Dessutom hade polismännen aldrig behövt avtjäna straffen, trots att det var av stor betydelse att brott som polismisshandel beivrades och att preskription, amnesti eller liknande åtgärder inte tillämpades i fråga om sådana brott. I det aktuella fallet hade polismännen i verkligheten åtnjutit en partiell amnesti och på så vis undgått straff. Inte heller hade de blivit föremål för disciplinär bestraffning. Det förhållandet att tre av polismännen hade skilts från sin tjänst var inte tillräckligt som sanktion. Det var en klar disproportion mellan brottets svårhetsgrad och de påföljder som utmätts. Europadomstolens slutsats blev att Turkiet inte hade skyddat klagandenas sons liv och hans fysiska och moraliska integritet på sätt som krävdes av artiklarna 2 och 3 i konventionen.

7. Nnyanzi mot Förenade Konungariket (dom 8.4.2008)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Evarista Evelyn Nnyanzi var dotter till en tidigare minister och politiker i Uganda, som hade arresterats 1986 när en ny regim kom till makten. Han hade senare anklagats för förräderi och varit fängslad sedan 1998 på grund av denna anklagelse.

Evarista Evelyn Nnyanzi själv hade arresterats 1987 när hon besökte sin far i fängelset. Hon hade då berövats friheten under ett dygn och förhörts. Hon hade sedan hållit sig dold fram till dess hennes far hade frigetts. Under 1996 hade familjen rest till Kenya, men Evarista Evelyn Nnyanzi hade återvänt till Uganda i januari 1997. Mot slutet av 1997 hade hon förhörts om sin fars uppehållsort och hennes pass hade konfiskerats. Emellertid fick hon ett nytt pass, med vilket hon på nytt reste till Kenya i juli 1998 och sedan tillbaka till Uganda. I september

1998 kom polisen med hennes far i handfängsel till hennes hem för att söka efter bevismaterial. Hon lämnade kort därefter Uganda och begav sig till Storbritannien där hon ansökte om asyl. Hennes asylansökan avslogs.

Europadomstolen konstaterade att den allvarligaste åtgärd som riktats mot Evarista Evelyn Nnyanzi i Uganda var hennes arrestering och korta frihetsberövande 1987. Det hade inte gjorts gällande att hon då utsatts för misshandel, och hon hade fått tillstånd att besöka ett sjukhus sedan hon upplyst att hon inte mådde bra. Hon hade efter besök i Kenya frivilligt återvänt till Uganda, och hon hade därefter lämnats i fred fram till slutet av 1997. Hon hade också fått ett nytt pass med vilket hon kunnat resa till Kenya. Efter incidenten i hennes hem i september 1998 hade hon utan problem kunnat resa till Storbritannien. Europadomstolen fann inte grund för att anta att hon — som inte själv varit politiskt aktiv — var av speciellt intresse för myndigheterna i Uganda eller att hon skulle utsättas för förföljelse om hon återvände till landet. Inga sannolika skäl hade alltså visats föreligga för att hon i Uganda skulle löpa en allvarlig risk för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling, och hennes utvisning till Uganda skulle därför enligt Europadomstolens mening inte strida mot artikel 3 i konventionen. Inte heller kunde hennes studier, kyrkliga aktiviteter och relation med en man i Storbritannien tillmätas sådan betydelse att hennes utvisning skulle strida mot hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och familjeliv.

8. Mihalkov mot Bulgarien (dom 10.4.2008)

Frågor om rätt till opartisk domstol och rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Mihalkov dömdes till fängelse för ekonomisk brottslighet, men domen upphävdes senare efter ett resningsförfarande. Han väckte talan om skadestånd mot de domstolar som dömt honom i första och andra instans. Skadeståndsmålet handlades av en av dessa domstolar, som tillerkände honom visst skadestånd men ogillade hans talan i övrigt. Han ålades att som domstolsavgift betala fyra procent av det belopp som han yrkat men inte tillerkänts, och denna domstolsavgift kom att överstiga det belopp som utdömts som skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att skadeståndsmålet prövats av en av de domstolar som Mihalkov riktat sin talan mot och fann att denna domstol inte kunde anses ha varit opartisk, särskilt som ett eventuellt skadestånd skulle belasta domstolens budget. Vidare kunde rättegången inte anses ha varit rättvis med hänsyn till att domstolsavgiften kommit att överstiga det skadestånd som tillerkänts Mihalkov och han därför inte fått någon fördel av den partiella framgång han haft med sin talan. I dessa hänseenden förelåg alltså brott mot artikel 6:1 i konventionen.

9. Paschalidis, Koutmeridis och Zaharakis mot Grekland (dom 10.4.2008)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Under parlamentsvalen den 7 mars 2004 var Paschalidis och Koutmeridis kandidater för PASOK-partiet i valkretsarna Pella och Serres, medan Zaharakis var kandidat för partiet Nea Dimokratia i en valkrets i Thessaloniki. Alla tre blev invalda i parlamentet.

Den 30 mars 2004 begärde Parthena Fountoukidou, som varit kandidat för Nea Dimokratia i Pella men inte blivit vald, att den särskilda domstolen för valfrågor skulle underkänna valet av Paschalidis på grund av oegentligheter i valet. Hon framhöll att blanka valsedlar inte hade beaktats vid röstsammanräkningen och att detta hade lett till att Paschalidis blivit vald i stället för henne. Den särskilda domstolen ansåg i strid med dittills tillämpad praxis att de blanka röstsedlarna skulle beaktas och fann vid en ny röstsammanräkning att det mandat som tillfallit Paschalidis i stället skulle tillfalla Parthena Fountoukidou. Domstolen beslöt att på samma grund underkänna de mandat som tillfallit Koutmeridis och Zaharakis. I februari 2006 genomförde parlamentet en lagändring som innebar att blanka röstsedlar inte skulle beaktas vid röstsammanräkning.

Europadomstolen konstaterade att klagandena hade blivit valda i enlighet med gällande lag och praxis och att de inte hade kunnat förutse att valet av dem skulle annulleras på grund av en nytolkning av lagen. Det avgörande som upphävt deras mandat var också unikt, eftersom parlamentet kort därefter gjort klart genom lagändring att blanka röstsedlar inte skulle medräknas. Den särskilda domstolens avgörande kunde under sådana förhållanden inte anses ha respekterat valmanskårens vilja så som den kommit till uttryck i valet. Dessutom fanns det andra valkretsar där sammanräkningen skett utan hänsynstagande till blankröster, vilket innebar att rättstillämpningen varit inkonsekvent och vacklande. Europadomstolen konkluderade att det oförutsebara sätt på vilket vallagen tolkats och tillämpats innefattade ett brott mot artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

10. Campos Damaso mot Portugal (dom 24.4.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Campos Damaso var journalist och arbetade för tidningen Público. I januari 1995 publicerade han i denna tidning artiklar om N.D., som var vice ordförande i det regerande socialdemokratiska partiets parlamentariska grupp. Han återgav i artiklarna uppgifter om att N.D. skulle ha medverkat till användning av förfalskade fakturor genom ett bolag i vilket han innehade aktiemajoriteten. N.D. påstods också ha behandlats särskilt förmånligt i samband med att han köpt mark som han sedan låtit bebygga. Campos Damaso dömdes i maj 2004 till böter för att han i en av artiklarna hade redogjort för ett åtal mot N.D.

Europadomstolen konstaterade att den aktuella artikeln hade gällt en fråga av allmänt intresse och framhöll att det var en naturlig uppgift för pressen att informera allmänheten om åtal mot politiker. Det gällde emellertid att avväga allmänhetens intresse av information mot Campos Damasos skyldighet att respektera N.D:s rätt att presumeras vara oskyldig till brott. Europadomstolen framhöll att det i artikeln inte tagits ställning till om N.D. var skyldig, och det fanns ingen anledning att tro att artikeln skulle påverka det rättsliga förfarandet. Sammantaget fann Europadomstolen att publicitetsintresset övervägde och att domen mot Campos Damaso därför utgjorde ett oproportionerligt ingrepp i hans genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

11. Ismoilov m.fl. mot Ryssland (dom 24.4.2008)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Under sommaren 2004 arresterades i Andijan, Uzbekistan, ett antal affärsmän på grund av misstanke att de tillhörde eller hade relationer med en terroristorganisation. I maj 2005 fritogs de av beväpnade män från det fängelse där de var intagna. Vid samma tidpunkt förekom också andra oroligheter i Andijan, varvid ett stort antal personer dödades eller togs som gisslan, militärkaserner attackerades och en regeringsbyggnad ockuperades. I juni 2005 arresterades klagandena — en kirgisisk och tolv uzbekiska medborgare — i Ryssland på grund av misstanke att de hade finansierat oroligheterna i Andijan. Uzbekistan begärde dem utlämnade för att lagföra dem för medlemskap i en extremistisk organisation och för försök att störta samhällsordningen i Uzbekistan. De uzbekiska myndigheterna avgav en försäkran om att klagandena inte skulle dömas till döden och inte utsättas för tortyr eller annan form av omänsklig eller förnedrande behandling.

De ryska myndigheterna beslöt i juli–augusti 2006 att utlämna klagandena till Uzbekistan på grund av att de hade begått ett antal uppräknade brott (försök att störta samhällsordningen, mord, terrorism och organiserande av oroligheter i Andijan).

Europadomstolen pekade på uppgifter om att tortyr förekom i stor skala i Uzbekistan och hänvisade till vederhäftiga bedömningar att personer som anklagats för inblandning i oroligheterna i Andijan löpte särskilt stor risk att underkastas tortyr. Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att klagandena, om de utlämnades till Uzbekistan, skulle utsättas för sådana risker att utlämningen skulle strida mot artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade vidare att de ryska myndigheterna hade beslutat att utlämna klagandena på grund av att de hade begått terroristbrott och andra brott i Uzbekistan. I besluten angavs således som ett etablerat faktum att de hade begått de brott de anklagades för utan att det ens omnämndes att de hade bestritt att de var skyldiga.

Genom detta sätt att utforma utlämningsbesluten hade de ryska myndigheterna brutit mot oskuldspresumtionen i artikel 6:2 i konventionen.

12. Juozaitiene och Bikulcius mot Litauen (dom 24.4.2008)
Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)
Klagande var Regina Juozaitiene och Jonas Bikulcius. Regina var mor till Dalius Juozaitis. Jonas var far till Darius Bikulcius. Målet gällde dessa båda barn som hade skjutits till döds av polisen medan de färdades som passagerare i en bil vars förare polisen ville arrestera.

Enligt de litauiska domstolarna hade tre polismän sent på kvällen den 24 juli 1998 beordrats att arrestera föraren i en bil som framfördes på ett farligt sätt med alltför hög hastighet. Två polisbilar försökte stoppa bilen, men föraren försökte undkomma och ignorerade de varningsskott som avfyrades. Han förlorade vid ett tillfälle kontrollen över bilen och kolliderade med en av polisbilarna, men han fortsatte trots detta sin färd i en ny körriktning. Polisen sköt i detta läge mot bilen, och två skott, som avlossades av polismannen SG, dödade klagandenas två barn. En brottsundersökning avseende SG ledde till slutsatsen att brott inte kunde styrkas.

Europadomstolen konstaterade att polisen genom att skjuta hade utsatt dem som färdades i bilen för livsfara och att två skott som avlossats av SG hade dödat de två barnen. En sådan vapenanvändning kunde endast vara berättigad som en sista utväg för att avvärja en stor fara. Europadomstolen fann det inte klart att förarens framfart nattetid hade medfört sådan fara att det varit berättigat att stoppa bilen genom att skjuta mot den. Polisens användning av skjutvapen var enligt Europadomstolens mening oförsiktig och stred mot rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen. Europadomstolen pekade också på sådana brister i utredningen att det även i detta hänseende förelåg ett brott mot artikel 2 i konventionen.

13. C.G. m.fl. mot Bulgarien (dom 24.4.2008)
Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen), rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen) och rätt till förfarandegarantier vid utvisning (artikel 1 i protokoll nr 7)
C.G. var en turkisk medborgare som hade utvisats från Bulgarien till Turkiet. Hans hustru T.H.G. och hans dotter var bulgariska medborgare, bosatta i Bulgarien. Målet gällde utvisningen av C.G. från Bulgarien i juni 2005.

C.G. hade bott i Bulgarien sedan 1992. Han gifte sig med T.H.G. i april 1996, och kort därefter fick han permanent uppehållstillstånd i Bulgarien, där han också hade arbete. Den 8 juni 2005 återkallades hans uppehållstillstånd, och beslut fattades om hans utvisning på grund av att han utgjorde ett hot mot den nationella säkerheten. I be-

slutet hänvisades till en hemlig myndighetsrapport, men ingen information gavs om de faktiska förhållanden som låg bakom beslutet.

Påföljande dag, den 9 juni 2005, kallades C.G. till en polisstation, där han fick del av utvisningsbeslutet och togs i förvar i väntan på utvisningen till Turkiet. Utvisningen verkställdes senare samma dag utan att han tillåtits ta kontakt med en advokat eller med sin hustru och sin dotter.

C.G:s överklagande till inrikesministern lämnades utan bifall liksom hans följande överklaganden till bulgariska domstolar. I domstolarnas avgöranden lämnades inte annan information om bakgrunden till utvisningen än att C.G. varit inblandad i narkotikahantering.

Europadomstolen konstaterade att C.G. hade varit lagligt bosatt i Bulgarien fram till sin utvisning och att han därefter inte kunnat träffa sin hustru och sin dotter annat än vid korta möten i Turkiet. Utvisningen hade därför inneburit ett ingrepp i hans rätt till respekt för familjelivet.

Europadomstolen framhöll vidare att utvisningsåtgärder, även när de grundar sig på hänsyn till den nationella säkerheten, skall kunna prövas i någon form av kontradiktoriskt förfarande inför en oavhängig myndighet eller domstol, som skall granska bevisningen, eventuellt med vissa begränsningar i fråga om särskilt känslig information.

I det aktuella fallet fann Europadomstolen det betänkligt att beslutet att utvisa C.G. inte hade innehållit några uppgifter om skälen till beslutet utan grundats på ospecificerad information i en hemlig rapport. Till följd härav hade C.G. inte kunnat framföra några sakliga argument i sina överklaganden till inrikesministern och domstolarna. Överprövningen vid domstolarna hade också varit av rent formell art och inte innefattat någon prövning av de faktiska förhållanden som föranlett utvisningen.

Europadomstolen konstaterade att utvisningen grundats på vad som framkommit vid hemlig övervakning av C.G. och att bulgarisk lag inte gav sådan rättssäkerhet vid hemlig övervakning som krävdes enligt artikel 8 i konventionen. Det fanns sålunda ingen information om huruvida den hemliga övervakningen av C.G. hade beslutats och verkställts på lagligt sätt eller om detta ens hade prövats av domstolarna.

Europadomstolen erinrade slutligen om att den enda specifika misstanke som angetts som grund för att anse C.G. vara ett hot mot nationell säkerhet hade gällt narkotikahantering. Oavsett hur grovt narkotikabrott han misstänktes för kunde detta brott inte rimligen ha hotat den nationella säkerheten.

Europadomstolen framhöll vidare att C.G., även om han hade kunnat vända sig till de bulgariska domstolarna för att få lagligheten av utvisningsbeslutet formellt prövad, inte hade kommit i åtnjutande av ens ett minimiskydd mot godtycklig behandling. Artikel 8 i konventionen hade därför kränkts och, eftersom det inte funnits något effektivt rättsmedel, även artikel 13 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade vidare att den som skall utvisas enligt artikel 1 i protokoll nr 7 till konventionen har rätt till vissa garantier, t.ex. att få reda på skälen för utvisningen och att få utvisningsbeslutet omprövat. Någon reell sådan omprövning hade inte skett i C.G:s fall. Den omprövning som förekommit hade dessutom kommit till stånd först efter det att utvisningsbeslutet verkställts. En prövning på detta stadium var enligt artikel 1 i protokoll nr 7 godtagbar endast om utvisningen varit nödvändig med hänsyn till allmän ordning eller motiverad av hänsyn till den nationella säkerheten, men i detta fall hade det inte visats föreligga sådana omständigheter. Slutsatsen blev att C.G. i strid med artikel 1 i protokoll nr 7 inte hade kunnat utöva sina där angivna rättigheter innan han utvisades från Bulgarien.

14. Dorozhko och Pozharskiy mot Estland (dom 24.4.2008)

Fråga om rätt till opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Dorozhko och Pozharskiy, som dömts för rån, klagade över att den domare som dömt dem inte varit opartisk, eftersom domarens man, I.P., hade medverkat som brottsutredare i förundersökningen mot dem.

Europadomstolen konstaterade att I.P. hade varit chef för en grupp av brottsutredare som speciellt tillsatts för att behandla brottsmisstankarna mot Dorozhko och Pozharskiy. I.P. hade således haft en mera direkt befattning med ärendet än en polischef med allmänt ansvar för pågående brottsutredningar. Det hade därför funnits legitima skäl att ifrågasätta domarens opartiskhet, vilket ledde Europadomstolen till att konkludera att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

15. Kemp m.fl. mot Luxemburg (dom 24.4.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagande var Paul Kemp, hans hustru Gabrielle Binsfeld och hennes två systrar. Målet gällde ett markområde som hade tillhört Gabrielle och hennes systrars föräldrar men som 1970 hade förvärvats av staten för anläggande av en motorväg. Trots att marken inte kom att användas för detta ändamål, kunde klagandena inte återfå den. Processen om restitution av marken hamnade slutligen hos Kassationsdomstolen, som avvisade klagandenas överklagande med motiveringen att grunderna för överklagandet inte hade angetts på ett tydligt sätt. Klagandena gjorde vid Europadomstolen gällande att de därigenom förvägrats tillträde till domstol och att deras rätt till egendom inte hade respekterats.

Europadomstolen fann att Kassationsdomstolens avvisningsbeslut var överdrivet formalistiskt och oproportionerligt, eftersom de rättsliga grunderna för överklagandet utan svårighet kunde utläsas ur överklagandeskriften. Klagandenas rätt enligt artikel 6:1 i konventionen hade därför genom beslutet blivit kränkt. Däremot fann Europadom-

stolen att klagandena inte skyddades av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen, eftersom de vid den aktuella tidpunkten inte var ägare till marken utan endast gjorde anspråk på att marken skulle lämnas tillbaka till dem, vilket föll utanför tillämpningsområdet för artikel 1.

16. Rosengren mot Rumänien (dom 24.4.2008)

Fråga om rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll nr 4)

Rosengren var både rumänsk och svensk medborgare samt bosatt i Sverige. I samband med åtal mot honom i Rumänien för bedrägeri förbjöds han att lämna Bukarest. Förbudet förlängdes successivt och förblev i kraft under totalt sex år och tre månader. Europadomstolen konstaterade att Rosengren vid flera tillfällen hade opponerat sig mot förbudet men att de rumänska domstolarna hade förlängt detta utan att anföra relevanta skäl för den långvariga inskränkningen i hans rörelsefrihet. Slutsatsen blev att artikel 2 i protokoll nr 4 till konventionen hade kränkts.

17. Visan mot Rumänien (dom 24.4.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Constanta Visan dömdes för bedrägeri till fängelse men benådades. Hon begärde ersättning för felaktig fällande dom, men hennes talan avvisades slutligen på grund av att hon inte väckt den inom den tidsfrist om ett år som angavs i artikel 504 i straffprocesslagen.

Europadomstolen konstaterade att Constanta Visan väckt talan om skadestånd och därvid åberopat allmänna civilrättsliga regler och inte artikel 504 i straffprocesslagen, som vid denna tidpunkt inte hade ansetts tillämplig på hennes fall. Att denna artikel senare bedömdes som relevant berodde på att den rumänska författningsdomstolen utvidgade tillämpningsområdet för artikeln, vilket Constanta Visan inte kunnat förutse när hon väckte sin talan. Genom författningsdomstolens nya praxis hade också den särskilda tidsfristen i artikel 504 blivit tillämplig, vilket medfört att Constanta Visans talan avvisats. Härigenom hade hon enligt Europadomstolens mening inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

18. Burden mot Förenade Konungariket (dom 29.4.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Domen grundade sig på en omprövning i stor kammare av en dom som meddelats den 12 december 2006 av Europadomstolen i mindre sammansättning. Beträffande omständigheterna hänvisas till SvJT 2007 s. 217 f. Liksom i den tidigare domen fann Europadomstolen att skillnader i fråga om arvsbeskattningen mellan äkta makar, å ena sidan, och samboende syskon, å andra sidan, inte stred mot diskrimineringsförbudet i artikel 14 i konventionen.

19. Spinu mot Rumänien (dom 29.4.2008)
Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)
Ecaterina Gabriela Spinu, som hade åtalats men frikänts av en appellationsdomstol, dömdes av den rumänska högsta domstolen för bl.a. försök och medhjälp till rån till tio års fängelse. Högsta domstolen meddelade den fällande domen utan att ha hört vare sig Ecaterina Gabriela Spinu själv eller de vittnen som åberopats av åklagaren. Europadomstolen fann att hon härigenom inte hade fått en rättvis rättegång på sätt som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen.

20. Kutlular mot Turkiet (dom 29.4.2008)
Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)
Kutlular, som var journalist i en daglig tidning, dömdes för uttalanden han gjort i ett anförande under en religiös ceremoni anordnad av tidningen och i en broschyr som delats ut till deltagarna i ceremonin. Hans uttalanden gick ut på att en jordbävning i Turkiet, som hade dödat cirka 20 000 människor, hade varit en gudomlig hämnd för den turkiska militärens hållning mot religionen och för människornas otacksamhet mot Gud och deras syndiga och religionsfientliga handlande. Kutlular hävdade att domen mot honom kränkte hans i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

Europadomstolen framhöll att Kutlulars uttalanden, som gick ut på att det fanns ett samband mellan en naturkatastrof och människors handlingar, var ägnade att främja intolerans och vidskepelse och kunde anses kränkande av icke troende personer. Emellertid hade hans uttalanden inte innefattat uppmaning till våld eller varit ägnade att sprida hat mot människor som inte tillhörde Kutlulars religiösa samfund. Den fällande domen mot Kutlular var enligt Europadomstolens mening oproportionerlig och därmed oförenlig med yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen.

21. N.N. och T.A. mot Belgien (dom 13.5.2008)
Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)
N.N. och T.A. levde tillsammans i ett homosexuellt förhållande. T.A:s hustru väckte talan mot T.A. med begäran om skilsmässa. Till stöd för sin begäran om ett interimistiskt beslut hänvisade hon till T.A:s relation med N.N., och som bevisning åberopade hon brev som utväxlats mellan dem. N.N. och T.A. yrkade att domstolen skulle avvisa breven som bevisning i målet, men detta yrkande avslogs.

Europadomstolen konstaterade att det enligt belgisk rätt, för att privat korrespondens skall få åberopas i skilsmässomål, endast krävs att den person som åberopar handlingarna inte har kommit över dem på olagligt sätt och att handlingarna inte är underkastade regler om yrkeshemlighet. Det förhållandet att de aktuella breven fick åberopas som bevisning innebar inte att de blev tillgängliga för var och en, och det kunde enligt Europadomstolens mening inte anses att de belgiska

domstolarna enligt konventionen var skyldiga att exkludera dem som bevisning. Slutsatsen blev att det inte förelåg ett brott mot N.N:s och T.A:s rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv.

22. Juhnke mot Turkiet (dom 13.5.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Eva Tatjana Ursula Juhnke, som var tysk medborgare och bosatt i Tyskland, arresterades i Turkiet på grund av misstanke om anknytning till PKK. Hon överlämnades till gendarmer och dömdes senare till ett långt fängelsestraff. Vid Europadomstolen klagade hon bl.a. över att hon under frihetsberövandet hade blivit föremål för en gynekologisk undersökning mot sin vilja.

Europadomstolen fann det utrett att Eva Tatjana Ursula Juhnke först hade motsatt sig en gynekologisk undersökning men att hon sedan förmåtts gå med på att den utfördes. Europadomstolen ansåg emellertid att undersökningen i realiteten hade påtvingats henne. Hon hade inte frivilligt gett sitt samtycke, och det var möjligt att hon till och med bibringats uppfattningen att hon var skyldig att underkasta sig undersökningen. Det hade inte visats att det ingrepp som undersökningen innebar hade stöd i turkisk lag. Syftet med undersökningen föreföll ha varit att skydda medlemmarna av säkerhetsstyrkorna mot falska anklagelser om sexuella övergrepp, men detta syfte berättigade inte myndigheterna att övertala Eva Tatjana Ursula Juhnke att gå med på ett så allvarligt och ingripande ingrepp i den fysiska integriteten, särskilt som hon inte hade påstått att hon utsatts för något sexuellt övergrepp. Ingreppet i hennes kroppsliga integritet utgjorde därför ett brott mot artikel 8 i konventionen.

23. McCann mot Förenade Konungariket (dom 13.5.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

McCann och hans hustru hyrde ett hus som tillhörde Birmingham City Council. I april 2001 begärde hustrun McCann att få en annan bostad på grund av att mannen uppträdde våldsamt i hemmet. I augusti 2001 flyttade hon och makarnas barn till ett annat hus som också tillhörde Birmingham City Council. Den ursprungliga bostaden var då tom, och i november 2001 flyttade mannen McCann tillbaka till huset, där han utförde renoveringsarbeten. Han ansåg emellertid att huset var för stort för honom och ansökte därför om ett mindre hus i samma område, där han kunde bo och hans barn kunde besöka honom.

I januari 2002 fick hustrun McCann besök av en tjänsteman som bad henne avsluta hyresförhållandet avseende den första bostaden genom att underteckna en särskild förklaring. Hon gjorde detta men meddelade en vecka senare att hon ångrat sig. Emellertid upplyste den lokala myndigheten att mannen McCann inte skulle tillåtas fortsätta hyresförhållandet på grund av att han betett sig våldsamt och ef-

tersom han i vart fall inte hade någon anhörig som bodde tillsammans med honom. Efter förfaranden vid domstolar som fann att han inte hade någon rätt att bo kvar i huset avhystes han den 22 mars 2005.

Europadomstolen konstaterade att det hus där mannen McCann tidigare bott med sin hustru som medhyresgäst och där han sedan november 2001 bott ensam alltjämt var att anse som hans hem enligt artikel 8:1 i konventionen. Avhysningsförfarandet var ett ingrepp i hans rätt enligt denna artikel, och frågan var om ingreppet omfattades av artikel 8:2.

Europadomstolen framhöll att en person som riskerar att avhysas från sitt hem skall ha rätt att få en inhemsk domstol att pröva om åtgärden är proportionerlig, även om besittningsrätten enligt nationell rätt har upphört. Om den lokala myndigheten hade sökt avhysa mannen McCann enligt de särskilda lagregler som gällde för offentligägda bostäder, skulle ett förfarande ha igångsatts, i vilket han hade kunnat åberopa sina personliga omständigheter, t.ex. sitt behov av att kunna ge barnen möjlighet att övernatta hos honom och de omständigheter som föranlett hans hustru att lämna hemmet.

Emellertid hade den lokala myndigheten valt att undvika denna procedur genom att i stället förmå hustrun McCann att underteckna en förklaring om att hyresförhållandet skulle upphöra, vilket hade medfört att mannen McCann inte fick stanna kvar i huset. Myndigheten hade därvid inte beaktat hans rätt till respekt för sitt hem. Inte heller hade någon oavhängig domstol prövat om förlusten av hemmet var proportionerlig. Europadomstolen konkluderade att mannen McCann, genom det förfaringssätt som valts, hade berövats sitt hem utan möjlighet till prövning av om detta var skäligt och att artikel 8 i konventionen härigenom hade kränkts.

24. Orr mot Norge (dom 15.5.2008)

Fråga om rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Orr dömdes av Eidsvoll tingrett för våldtäkt till fängelse och ålades att betala skadestånd till målsäganden. Han överklagade domen till Eidsivating lagmannsrett, där en jury fann att han inte var skyldig till våldtäkt. Han frikändes därefter av lagmannsretten som trots den frikännande domen förpliktade honom att betala skadestånd till målsäganden. Frågan vid Europadomstolen var om hans rätt att presumeras vara oskyldig till brott hade kränkts genom att han ålagts betala skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att lagmannsretten hade byggt sitt avgörande i skadeståndsdelen på omständigheter som också var avgörande för om han var skyldig till brott. Visserligen var beviskravet lägre när det gällde skadestånd, men i det aktuella fallet hade lagmannsretten utformat sin domsmotivering på sådant sätt att det skapade tvi-

vel om riktigheten av att han frikänts från straffansvar. Europadomstolen konkluderade, med 4 röster mot 3, att Orrs rätt enligt artikel 6:2 i konventionen att presumeras vara oskyldig till brott hade kränkts.

25. Ferla mot Polen (dom 20.5.2008)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Ferla arresterades i december 1998 som misstänkt för grov misshandel och var därefter häktad fram till december 1999 då han dömdes till ett fängelsestraff. Under tiden från december 1998 till november 1999 fick hans hustru inte besöka honom mer än vid ett tillfälle, eftersom hon skulle höras som vittne vid rättegången. Ferlas son fick inte alls besöka honom under denna tidsperiod.

Europadomstolen konstaterade att inskränkningarna i besöksrätten hade haft till syfte att hindra kollusion inför rättegången men fann att de polska myndigheterna gått för långt genom att inte pröva alternativ till de restriktioner som ålagts Ferla. Det kunde t.ex. ha övervägts att låta honom träffa sin familj under tillsyn av fängelsepersonal. Europadomstolen konkluderade att inskränkningarna i Ferlas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv gått längre än som varit nödvändigt och att det därför förelåg ett brott mot denna artikel.

26. Twizell mot Förenade Konungariket (dom 20.5.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Geoffrey Twizells hustru dog i mars 2001. Han klagade vid Europadomstolen över att han, till skillnad från en änka i motsvarande situation, inte hade rätt till *Widow's Payment*, som endast utgick till kvinnor, och att han inte heller hade rätt till *Bereavement Payment* och *Bereavement Allowance*, vilka införts genom ny icke diskriminerande lagstiftning och som skulle ha tillfallit honom om hans hustru hade dött efter april 2001.

Europadomstolen fann att Geoffrey Twizell diskriminerats på grund av sitt kön i strid med artikel 14 i konventionen genom att han inte erhållit sådan *Widow's Payment* som en kvinna vars make avlidit skulle ha fått. När det gällde de nyinförda förmånerna *Bereavement Payment* och *Bereavement Allowance* var det däremot inte fråga om en skillnad på grund av kön utan om en olikhet mellan dem vilkas män eller hustrur avlidit före och efter ett visst datum. Den brittiske lagstiftaren fick anses ha haft stor frihet att bestämma när reformen skulle träda i kraft, och någon diskriminering förelåg alltså inte med avseende på dessa förmåner.

27. Iliya Stefanov mot Bulgarien (dom 22.5.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och hem (artikel 8 i konventionen)

Stefanov var advokat. I samband med en utredning om utpressning gjorde polisen husrannsakan på hans kontor i närvaro av två grannar och beslagtog hans dator och datadisketter. Den beslagtagna egendomen återlämnades först efter två månader.

Europadomstolen fann att beslutet om husrannsakan hade stor räckvidd och hade tillåtit polisen att beslagta en dator och disketter innehållande material som skyddades av advokatsekretess och att låta beslaget bestå under avsevärd tid. Detta ingrepp var oproportionerligt. Det var också osannolikt att grannarna, som inte hade några juridiska kvalifikationer, hade kunnat ge Stefanov skydd mot alltför ingripande åtgärder från polisens sida. Europadomstolen konkluderade att åtgärderna stod i strid med Stefanovs rättigheter enligt artikel 8 i konventionen.

28. Kirov mot Bulgarien (dom 22.5.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och korrespondens (artikel 8 i konventionen)

Kirov, som var misstänkt för narkotikabrott, blev föremål för telefonavlyssning. Europadomstolen fann att bulgarisk lag om hemlig avlyssning inte hade gett tillräckliga garantier mot missbruk och inte hade innefattat effektiva rättsmedel. När det gällde Kirov hade ingen oberoende myndighet i efterhand kontrollerat åtgärderna, och han hade inte kunnat få information om de åtgärder som vidtagits. Han hade inte heller haft tillgång till ett rättsmedel. Med hänsyn till dessa omständigheter fann Europadomstolen att hans rätt enligt artikel 8 i konventionen hade kränkts.

29. Petrov mot Bulgarien (dom 22.5.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Petrov var intagen i fängelse. Enligt gällande regler tilläts gifta fångar ha regelbunden kontakt med sina hustrur. Petrov hade en fast relation med en kvinna, som också var mor till hans barn, men han var inte gift med henne och förvägrades på denna grund att ha telefonkontakt med henne.

Europadomstolen fann att bulgariska regeringen inte hade gett någon rimlig förklaring till varför par med ett etablerat familjeliv skulle behandlas olika i fråga om möjligheterna att ha telefonkontakt beroende på om de var gifta eller inte. Slutsatsen blev att Petrov utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på sin rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv.

30. Alithia Publishing Company Ltd och Constantinides mot Cypern (dom 22.5.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagande var Alithia Publishing Company Ltd, som gav ut en morgontidning, och dess chefredaktör Constantinides. De klagade vid Europadomstolen över att de dömts för förtal med anledning av ett antal i tidningen publicerade artiklar i vilka den förre försvarsministern Aloneftis anklagats för korruption.

Europadomstolen konstaterade att de cypriotiska domstolarna hade gjort en balanserad prövning och att de kommit fram till att klagandena inte hade styrkt sina påståenden om Aloneftis. Tvärtom hade klagandena enligt domstolarnas uppfattning handlat i ond tro och brutit mot principerna för ansvarsfull journalistik. Europadomstolen godtog denna bedömning och fann att yttrandefriheten i artikel 10 i konventionen inte blivit kränkt genom förtalsdomen mot klagandena.

31. Gacon mot Frankrike (dom 22.5.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Gacon åtalades för bedrägeri men frikändes av en brottmålsdomstol. Domen överklagades inte inom den normala fristen, som var tio dagar. För en överåklagare gällde emellertid en längre överklagandefrist om två månader, och ett överklagande skedde inom denna tidsfrist, varefter Gacon dömdes för bedrägeri till ett villkorligt fängelsestraff och böter.

Under hänvisning till ett tidigare avgörande (Ben Naceur mot Frankrike, se SvJT 2007 s. 234) fann Europadomstolen att den längre tidsfrist som gällde för åklagarsidan hade försatt Gacon i ett processuellt underläge i strid med den princip om parternas likställdhet som är en del av garantierna i artikel 6:1 i konventionen.

32. Meidanis mot Grekland (dom 22.5.2008)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Meidanis var läkare. Målet gällde en tvist mellan honom och ett allmänt sjukhus om utbetalning av utestående lön. Meidanis tillerkändes i processen den lön han begärt jämte dröjsmålsränta, men räntan var väsentligt lägre än den som normalt tillämpades. Skälet till detta var att sjukhuset var en offentlig institution för vilken det gällde särskilda regler.

Europadomstolen fann att utdömandet av en dröjsmålsränta som endast var en fjärdedel av den ränta som normalt tillämpades utgjorde en kränkning av Meidanis rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen till respekt för sin egendom.

33. Emre mot Schweiz (dom 22.5.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Emre var turkisk medborgare, född 1980, och bosatt i Schweiz sedan han var sex år gammal. År 1990 fick han ett uppehållstillstånd som successivt förlängdes. Mellan 1997 och 2005 dömdes han flera gånger för brott, bl.a. allvarliga trafikbrott, misshandel, stöld, andra egendomsbrott och brott mot vapenlagen. I juni 2003 beslöt en myndighet att han skulle utvisas från Schweiz på obestämd tid.

Europadomstolen konstaterade att i vart fall vissa av brotten hade begåtts när Emre var mycket ung och att de var att hänföra till kategorin ungdomsbrottslighet. Vidare hade Emre vissa hälsoproblem som kunde skapa särskilda svårigheter vid hans utvisning. Sammanfattningsvis, och med beaktande av brottens svårhetsgrad, Emres svaga band med Turkiet och utvisningens obestämda varaktighet, fann Europadomstolen att åtgärden var oproportionerlig och stred mot artikel 8 i konventionen

34. Sarukhanyan mot Armenien (dom 27.5.2008)

Fråga om rätt att kandidera i allmänna val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Sarukhanyan förbjöds att ställa upp som kandidat i parlamentsval i Armenien 2003 på grund av att han hade lämnat felaktiga uppgifter om sin egendom när han anmälde sig som kandidat.

Europadomstolen fann att den information som Sarukhanayan ansågs ha dolt, nämligen att han ägde en andel i en liten våning, inte var av större vikt och inte kunde antas ha haft betydelse för hur väljarna skulle rösta. Europadomstolen fann därför att diskvalificeringen av Sarukhanyan var oproportionerlig och stod i strid med artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

35. N. mot Förenade Konungariket (dom 27.5.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

N. var en ugandisk kvinna som led av AIDS. Hon kom till Storbritannien och behandlades där på sjukhus. Hon förvägrades asyl i Storbritannien. Frågan vid Europadomstolen var om hennes utvisning till Uganda med hänsyn till hennes sjukdom skulle utgöra omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen, som avgjorde målet i en stor kammare, erinrade om att den i ett tidigare fall, där det förelegat exceptionella omständigheter, hade funnit att utvisning av en allvarligt sjuk person skulle strida mot artikel 3 (D. mot Förenade Konungariket, dom den 2 maj 1997) men framhöll att utlänningar i allmänhet inte kan anses ha rätt att kvarstanna i en konventionsstat på grund av att de där kan få bättre medicinsk, social eller annan hjälp än i hemlandet. Det förhållandet att en persons levnadsförhållanden kommer att avsevärt försvåras eller försämras genom utvisning kunde enligt Europadomstolens me-

ning inte medföra att utvisningen skulle strida mot artikel 3. Europadomstolen framhöll att utvisning av en person som lider av allvarlig fysisk eller psykisk sjukdom till ett land med sämre behandlingsmöjligheter endast under exceptionella omständigheter kan utgöra brott mot denna artikel.

Europadomstolen fann att N:s levnadsomständigheter visserligen skulle komma att avsevärt försämras efter hennes utvisning till Uganda men att hon inte befann sig i ett akut sjukdomstillstånd. Hur hennes sjukdom skulle komma att utveckla sig och vilken behandling och hjälp hon skulle kunna få i Uganda kunde inte med säkerhet avgöras, särskilt som möjligheterna att behandla HIV och AIDS successivt ändrades genom internationella insatser. Europadomstolen konkluderade, med 14 röster mot 3, att det inte skulle strida mot artikel 3 i konventionen att utvisa N. till Uganda.

36. I Avgi Publishing and Press Agency S.A. och Karis mot Grekland (dom 5.6.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagande var I Avgi Publishing and Press Agency S.A., ett bolag som ägde tidningen I Avgi, samt tidningens redaktör Karis. Målet gällde en av grekisk domstol meddelad dom mot dem för förtal med anledning av en publicerad artikel innehållande uttalanden om K.V., som var journalist och politiker. I artikeln hade K.V. betecknats som en "ökänd galen nationalist".

Europadomstolen fann att uttrycket "ökänd galen nationalist" var ett negativt värdeomdöme som innefattade skarp kritik. K.V. var inte en vanlig privatperson utan en politiker, som hade anledning att räkna med också bitter och överdriven kritik från journalister. De böter som ådömts klagandena var oproportionerligt höga. Domen mot dem utgjorde under sådana omständigheter ett brott mot deras genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

37. Sampanis m.fl. mot Grekland (dom 5.6.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

I målet var frågan om romska barn hade diskriminerats genom att först inte beredas skolundervisning och därefter placeras i särskilda klasser.

Europadomstolen fann omständigheterna vara sådana att det fanns en stark presumtion för att det varit fråga om diskriminering från myndigheternas sida och ansåg att det därför ankom på grekiska regeringen att visa att den olikbehandling av romska barn som förekommit inte berodde på deras etniska tillhörighet. I detta hänseende hade framkommit att myndigheterna visserligen varit inställda på att ge de aktuella romska barnen undervisning men att de förhållanden under vilka de inskrivits i skolan samt deras placering i specialklasser i

ett annex till skolbyggnaden varit diskriminerande. Slutsatsen blev att förbudet mot diskriminering i artikel 14 i konventionen med avseende på rätten till undervisning i artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen inte hade respekterats.

38. Scoppola mot Italien (dom 10.6.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Scoppola dömdes 2002 till livstids fängelse för mord. Han var rullstolsbunden sedan lång tid, och eftersom han i april 2006 brutit ett lårben, vårdades han en tid på sjukhus. Enligt ett läkarutlåtande från juni 2006 kunde han lämna sjukhuset om han fick plats på en institution där det fanns möjligheter att ge honom behövlig vård. En domstol medgav därefter att han fick avtjäna straffet i sitt hem, men detta beslut återkallades i september 2006 på grund av att hemmet ansågs inte vara anpassat till hans behov. Han överfördes därefter till ett fängelse.

Europadomstolen fann, med hänsyn till Scoppolas hälsotillstånd, att de omständigheter under vilka han tvingats avtjäna sitt straff var sådana att han utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

39. Tzvyatkov mot Bulgarien (dom 12.6.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Tzvyatkov åtalades för förskingring men frikändes. Han väckte talan mot staten med yrkande om ersättning för den skada han lidit genom åtalet. Han tillerkändes ett skadestånd om 500 bulgariska lev men ålades samtidigt att betala 360 lev i domstolsavgifter. Europadomstolen fann att han härigenom inte hade haft en rättvis rättegång och att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

40. Elezi mot Tyskland (dom 12.6.2008)

Fråga om domstols opartiskhet (artikel 6:1 i konventionen)

Elezi åtalades för människosmuggling och dömdes efter en lång rättegång till fängelsestraff. Han klagade vid Europadomstolen över att två lekmannadomare i den domstol som dömt honom inte kunde anses ha varit opartiska eftersom de, genom att ha beretts tillgång till åklagarens anklagelseakt, hade fått en förutfattad mening om hans skuld.

Europadomstolen konstaterade att lekmannadomare enligt tysk praxis inte får ta del av anklagelseakten men att det i detta fall hade gjorts ett undantag därför att en person som var åtalad i en parallell rättegång hade erkänt vissa brott under hänvisning till brottsutredningen och det därför hade funnits lämpligt att ge lekmannadomarna tillgång till åtalsmaterialet. Det hade emellertid betonats för dem att de inte fick bygga några konklusioner på detta material utan måste ta ställning enbart på grundval av vad som framkom under förhandling-

en. Europadomstolen fann under sådana förhållanden inte något skäl att ifrågasätta deras opartiskhet, varför slutsatsen blev att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

41. Meltex Ltd och Mesrop Movsesyan mot Armenien (dom 17.6.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Meltex var ett televisionsföretag och Movsesyan dess ordförande. I januari 1991 hade Movsesyan upprättat ett annat oberoende televisionsföretag som emellertid fått sin licens indragen på grund av att företaget vägrat att inför 1995 års presidentval enbart sända regeringspropaganda. Movsesyan bildade då Meltex, som i januari 1997 fick en licens för fem år. Under åren 2000 och 2001 upprättades enligt en ny lag en kommission med uppgift att efter anbudsförfaranden ge tillstånd till televisionssändningar. Meltex deltog i sju sådana förfaranden men fick ingen licens.

Europadomstolen konstaterade att den kommission som prövade licensansökningar var skyldig enligt lagen att motivera sina beslut. Meltex hade emellertid inte fått uppgift om skälen till att dess ansökningar inte beviljats. Avslag på licensansökningar utan motivering kunde enligt Europadomstolens mening inte anses ge tillräckligt skydd mot godtyckliga beslut i ärenden som gällde utövande av en grundläggande rättighet som yttrandefrihet. Konklusionen blev därför att vägran vid sju tillfällen att ge Meltex sändningstillstånd utan att skälen till detta angavs innebar ett ingrepp i bolagets frihet att sprida information och tankar som inte uppfyllde kravet på laglighet i artikel 10 i konventionen.

42. Abdullah Yilmaz mot Turkiet (dom 17.6.2008)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Klagandens son begick självmord medan han gjorde sin militärtjänst. Gärningen hade föregåtts av en allvarlig incident då klagandens son förolämpats och slagits av ett befäl i närvaro av andra värnpliktiga.

Europadomstolen konstaterade att den hade att avgöra om de militära myndigheterna borde ha insett att det fanns en risk för att klagandens son skulle ta sitt liv och om de i så fall hade gjort vad de rimligen kunnat göra för att förhindra detta. Enligt Europadomstolens mening hade klagandens sons fysiska och psykiska integritet kränkts på ett allvarligt sätt. Myndigheterna, som enligt konventionen bar ansvaret för detta, hade inte gjort vad som ankom på dem för att skydda klagandens son mot övergrepp, och de fick också anses ansvariga för det självmord som utgjorde en följd av deras försummelse. Europadomstolen konkluderade att rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen hade kränkts.

43. Ismeta Bacic mot Kroatien (dom 19.6.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Ismeta Bacic väckte talan mot sin tidigare arbetsgivare för att få ut kvarvarande lön. Hon fick bifall till sin talan i första instans, och domen fastställdes senare av appellationsdomstolen. Innan målet avgjordes av denna domstol, hade arbetsgivaren försatts i konkurs och fordringsägarna uppmanats att inom viss tid anmäla sina anspråk till konkursförvaltaren. Ismeta Bacic väntade emellertid med att anmäla sitt krav till dess appellationsdomstolen meddelat sin dom. Hennes krav avvisades då som för sent väckt.

Europadomstolen konstaterade att konkursförvaltaren inte hade intervenerat i målet mellan Ismeta Bacic och arbetsgivaren. Konkursförvaltaren hade känt till den pågående rättegången och borde i vart fall ha sett till att hennes krav inkluderades bland fordringarna i konkursen. Genom att hennes anspråk inte hade upptagits bland fordringarna hade hon enligt Europadomstolens bedömning berövats sin rätt till en rättvis rättegång i strid med artikel 6:1 i konventionen.

44. Ryabikin mot Ryssland (dom 19.6.2008)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och lagligheten av frihetsberövande i väntan på utlämning (artikel 5:1 f) i konventionen)

Ryabikin var en turkmensk medborgare som vägrats asyl i Ryssland. Han begärdes utlämnad av Turkmenistan på grund av ett åtal för förskingring. I Ryssland togs han i förvar i väntan på eventuell kommande utlämning. Han förblev i förvar under mer än ett år. Något beslut om utlämning hade ännu inte fattats när Europadomstolen avgjorde målet.

Europadomstolen hänförde sig till rapporter som visade att det i Turkmenistan förekom tortyr och andra grova kränkningar av mänskliga rättigheter och att fängelseförhållandena där var mycket dåliga. Ryabikin var åtalad för ett allvarligt brott och riskerade enligt Europadomstolens mening, om han utlämnades, att bli berövad friheten under avsevärd tid och att utsättas för en behandling som var oförenlig med artikel 3 i konventionen. Det förhållandet att de turkmenska myndigheterna, enligt vad som uppgetts av ryska regeringen, hade lämnat en utfästelse att Ryabikin efter utlämning inte skulle utsättas för misshandel, fann Europadomstolen inte påverka bedömningen. Slutsatsen blev därför att Ryabikins utlämning till Turkmenistan skulle strida mot artikel 3 i konventionen.

Vidare konstaterade Europadomstolen att Ryabikin hade varit berövad friheten under lång tid utan att det varit klart vilken rysk domstol som hade ansvaret för frihetsberövandet och utan att det funnits lagbestämmelser som angav tidsfrister för frihetsberövandet. Eftersom han därför inte hade åtnjutit skydd mot ett godtyckligt frihetsberö-

vande, fann Europadomstolen att även artikel 5:1 f) i konventionen hade kränkts.

45. Maslov mot Österrike (dom 23.6.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Domen grundade sig på en omprövning i stor kammare av en dom som meddelats den 22 mars 2007 av Europadomstolen i mindre sammansättning. Beträffande omständigheterna hänvisas till SvJT 2007 s. 463 f. Liksom i den tidigare domen fann Europadomstolen att utvisningen av Maslov med förbud att återvända under 10 år var en oproportionerlig åtgärd som stred mot artikel 8 i konventionen.

46. Adamsons mot Lettland (dom 24.6.2008)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Adamsons, som var av lettiskt ursprung, tjänstgjorde sedan 1979 som officer vid Sovjetunionens gränstrupper. Dessa var underställda KGB. Efter Sovjetunionens upplösning i december 1991 kom de sovjetiska väpnade styrkorna att hänföras till Ryska federationen. I juni 1992 lämnade Adamsons gränstrupperna och återvände till Lettland, där han nådde höga befattningar i den lettiska armén. År 1994 övergick han till politisk verksamhet. Efter att ha varit inrikesminister invaldes han i parlamentet där han förblev medlem fram till 2002.

Under 2002 vägrades han registrering som kandidat till parlamentet på grund av sin tidigare tjänstgöring inom en enhet lydande under KGB.

Europadomstolen fann att utestängandet av tidigare befattningshavare inom KGB från valbarhet hade det legitima syftet att skydda Lettlands självständighet och demokratiska samhällsordning samt den nationella säkerheten. Det innebar vid tillämpningen av artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen att det under den första tiden efter återvinnandet av landets självständighet fick anses ha varit förenligt med denna artikel att inskränka valbarheten på sätt som skett. Emellertid måste det med tiden krävas starkare skäl för att bibehålla sådana inskränkningar.

I det aktuella fallet hade inte gjorts gällande att Adamsons hade direkt eller indirekt medverkat i den kommunistiska regimens undertryckande av politisk opposition eller i politisk övervakning av enskilda personer eller andra liknande åtgärder. Inte heller framgick det att han hade opponerat sig mot att Lettland skulle återvinna sin självständighet eller sitt demokratiska samhällssystem. Vidare framhöll Europadomstolen att Adamsons inte hade diskvalificerats som kandidat till parlamentet förrän efter lång tid och att han under mellantiden hade gjort en snabb militär och politisk karriär i Lettland.

Europadomstolen fann att det under sådana förhållanden måste finnas synnerligen starka skäl för att det skulle anses legitimt att diskvalificera Adamsons som kandidat till parlamentet, och några sådana

skäl hade enligt Europadomstolens mening inte förebragts. Slutsatsen blev att artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

47. Miliniene mot Litauen (dom 24.6.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Miliniene, som var domare, anmäldes av en person, SS, till antikorruptionsenheten inom polisen för mutbrott bestående i att hon begärt en ny bil som ersättning för att hon skulle ogiltigförklara en försäljning av hans egendom. Polisen begärde och fick tillstånd till att medverka i en plan som gick ut på att SS skulle förklara sig villig att utge den begärda ersättningen till Miliniene. Detta ledde till att SS hade flera sammanträffanden med Miliniene, varvid SS till henne överlämnade pengar som polisen hade försett honom med. Miliniene åtalades därefter och dömdes för tagande av muta till fängelse.

Frågan vid Europadomstolen var om Miliniene genom polisens medverkan hade provocerats att begå brott och till följd härav inte hade fått en rättvis rättegång.

Europadomstolen hänvisade till den distinktion som gjorts i målet Ramanauskas mot Litauen (se SvJT 2008 s. 434) mellan brottsprovokation och legitim dold polisverksamhet i vilken det måste ingå garantier mot missbruk. I det aktuella fallet var det SS som klagat till polisen, när han insåg att han måste muta Miliniene för att hon skulle besluta till hans förmån i hans ärende. Visserligen hade polisen påverkat utvecklingen genom att ge SS stöd i fortsatta kontakter med Miliniene, men Europadomstolen ansåg inte att polisen missbrukat sin ställning och fann att det inte var polisen utan SS som spelat den avgörande rollen. Polisen kunde inte anses ha initierat brottet utan endast medverkat vid utvecklingen av den brottsliga verksamheten. Av betydelse var också att Miliniene haft alla möjligheter att försvara sig vid de litauiska domstolarna som tydligt hade tagit ställning till hennes invändningar om brottsprovokation.

Europadomstolens slutsats blev att Milinienes rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång inte hade kränkts.

48. Shulepov mot Ryssland (dom 26.6.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) i förening med rätt till rättsligt biträde (artikel 6:3 c) i konventionen)

Shulepov, som dömts för mord och stöld till ett långt fängelsestraff, överklagade domen till en appellationsdomstol. Inför denna domstol hölls en förhandling, vid vilken Shulepov hördes via videokonferens från fängelset, medan åklagaren var närvarande i rättssalen, dock utan att yttra sig. Shulepov biträddes vid förhandlingen inte av en försvarare. Europadomstolen fann – med hänsyn till att appellationsdomstolens prövning var av stor betydelse för Shulepov och denne dessutom befann sig i ett visst underläge genom att han endast hördes

via videokonferens — att en försvarare borde ha utsetts att biträda honom, trots att han inte framställt någon begäran om detta. Europadomstolen konkluderade att artikel 6:1 i förening med artikel 6:3 c) i konventionen hade kränkts.

49. Gäfgen mot Tyskland (dom 30.6.2008)

Frågor om tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att försvara sig (artikel 6:3 i konventionen)

I juli 2003 dömdes Gäfgen till livstids fängelse för människorov och mord. Han befanns ha rövat bort och dödat ett 11-årigt barn, varefter han begärt en lösensumma från barnets föräldrar som villkor för att de skulle få se barnet igen. Sedan lösensumman överlämnats till honom, greps han av polisen. Under det följande förhöret hotades Gäfgen av polisen med svårt lidande om han inte avslöjade var barnet befann sig. Han erkände då att han dödat barnet och avslöjade var han hade gömt kroppen.

Under rättegången mot Gäfgen fastslog den tyska domstolen att Gäfgens erkännande under förundersökningen inte fick åberopas som bevisning på grund av att det hade tillkommit under tvång i strid med tysk lag och artikel 3 i konventionen. Däremot fann domstolen att det var tillåtet att åberopa annan bevisning som framskaffats som en följd av de uppgifter som lämnats under tvång. Vidare hade Gäfgen vid rättegången, trots att han underrättats om sin rätt att inte uttala sig och om att hans tidigare uttalanden inte fick åberopas som bevisning mot honom, på nytt erkänt att han hade bortfört och dödat barnet. Domstolen grundade sin dom på detta erkännande och på annan bevisning som framkommit som ett resultat av Gäfgens tidigare under tvång lämnade uppgifter.

De två polismän som hotat Gäfgen åtalades senare för olaga tvång under tjänsteutövning och dömdes till villkorliga bötesstraff.

Europadomstolen fann att Gäfgen av polisen hade utsatts för hot om fysiskt våld som, om det kommit till utförande, skulle ha utgjort tortyr. Emellertid hade förhöret varit kort och ägt rum i en upphetsad stämning, eftersom polismännen trott att de hade mycket kort tid på sig för att rädda barnets liv. Europadomstolen fann att Gäfgen hade utsatts för omänsklig behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade emellertid att de tyska domstolarna själva hade medgett att Gäfgen utsatts för behandling som stred mot artikel 3 i konventionen. Vidare hade de två polismännen åtalats och dömts för sitt handlande, och de uttalanden Gäfgen gjort under hot hade inte fått åberopas som bevisning mot honom. Europadomstolen fann att Gäfgen under sådana förhållanden fått upprättelse och inte längre kunde ses som offer för den kränkning av artikel 3 han utsatts för.

Europadomstolen konstaterade att användande av bevisning som erhållits genom tvång eller åberopande av ett erkännande som tillkommit genom tvång skapar en presumtion för att rättegången inte är rättvis, men i detta fall var det Gäfgens nya erkännande under rättegången som var den väsentliga grundvalen för den fällande domen och all annan bevisning hade endast varit stödbevisning som använts för att verifiera tillförlitligheten av hans erkännande under rättegången. Europadomstolen konkluderade att Gäfgens rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång och hans rätt enligt artikel 6:3 i konventionen att försvara sig inte hade kränkts.